

[nuvol.com](https://www.nuvol.com)

Josep Aragay, artista i teòric del Noucentisme

Narcís Selles

9–11 minutes

El [Museu d'Art de Girona](#), amb la mostra que dedica a **Josep Aragay**, ofereix una de les exposicions més notables que hi he vist en els darrers anys. I no em refereixo només a l'innegable interès de poder accedir a l'obra d'un dels artistes més representatius del Noucentisme, rescatat de l'oblit per **Xavier Castanyer**, sinó també a l'ajustat i clarificador discurs museogràfic que ens el fa present i a la sòlida fonamentació historiogràfica en què s'assenta.

Massa sovint es pretén difondre obres i autors sense haver fet els deures previs, això és la necessària investigació que hauria de precedir la seva projecció pública. En aquest sentit, una

exposició hauria de ser el punt final d'un trajecte en què el saber generat durant el procés de recerca s'ha posat a l'abast i al servei dels diferents públics a fi d'assolir una recepció reeixida en la seva pluralitat significativa. L'objectiu de partida fóra donar vies d'envol als distints interessos i expectatives personals, siguin els que busquen bàsicament un gaudi estètic siguin aquells altres que aspiren a enriquir els seus coneixements històrics i artístics o siguin els de més enllà que es mostren disposats a establir un intercanvi crític amb allò que se'ls presenta. I l'objectiu d'arribada fóra que aquestes tres percepcions s'imbriquessin i, idealment, que acabessin confluint.

En aquest cas, el comissari de l'exposició disposava certament de molts trumfos a la mà per garantir uns resultats òptims. En efecte, Castanyer ja havia dedicat la seva tesi doctoral al personatge, una versió de la qual va aparèixer publicada sota el títol *Josep Aragay, artista i teòric del Noucentisme* (2012), un llibre fonamental, i va tenir cura de l'edició del *Diari de viatge a Itàlia del pintor Josep Aragay, 1916-1917* (2013), molt útil per copsar la manera com l'autor va viure i sentir la fascinació italiana en el mateix moment de produir-se, un descobriment il·luminador que esdevindria determinant en el seu fer plàstic posterior. També val la pena esmentar que Castanyer exerceix de director del museu que l'artista té dedicat a Breda i, per tant, en coneix de primera mà la producció i hi manté un vincle privilegiat.

La recerca sobre Aragay pot emmarcar-se en el nou impuls que en els darrers temps ha registrat l'estudi del Noucentisme. No deu ser un fet casual que en uns moments en què es parla tant de construir estructures d'estat s'adreci la mirada a les primeres polítiques que en l'època contemporània i de la mà d'Enric Prat

de la Riba van començar a articular institucionalment Catalunya. Bona mostra d'aquesta represa va ser la celebració del I Simposi Internacional del Noucentisme (2014), dirigit per Vinyet Panyella. Al costat de l'atenció a les grans personalitats, s'ha ampliat considerablement l'abast i les perspectives crítiques des de les quals afrontar aquest moviment politicocultural i s'ha fet un esforç analític remarcable per copsar-ne la complexitat. També s'ha atès la seva extensió en el territori (Terrassa, Sabadell, Girona, etc.). Als imprescindibles assajos de Mercè Vidal, Àlicia Suárez, Teresa Camps, Jaume Vallcorba, Josep Murgades, Jordi Castellanos o Jaume Aulet, entre molts altres, s'hi han anat afegint aportacions d'un pes específic considerable. Per centrar-nos en la regió de Girona, a banda de la important labor que ve desplegant la Fundació Rafael Masó, sota la direcció de Jordi Falgàs, i dels estudis dedicats al personatge i el seu entorn, entre els quals destaquen els de Joan Tarrús i Narcís Comadira, cal citar les monografies de Joan Carreras sobre l'assagista Josep M. Capdevila, de Joaquim M. Puigvert dedicada a l'arquitecte Josep Danés o de Mariona Seguranyes sobre el pintor Francesc Vayreda. Malgrat situar-se en uns terrenys i unes finalitats diferents, també s'ha d'esmentar la tesi de Maximiliano Fuentes al voltant de la figura d'Eugeni d'Ors o, en un altre pla, la feina d'edició que ve realitzant Xavier Pla al voltant de l'obra del Pantarca.

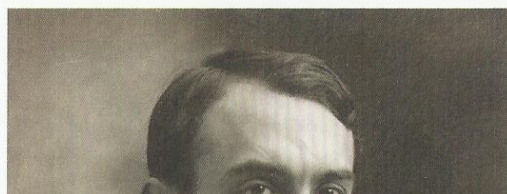
Josep Aragay i Blanchar (Barcelona, 1889-Breda, 1973) fou un personatge força singular i d'una marcada personalitat artística, conegut popularment pels seus plafons ceràmics a la Font de Santa Anna, i si bé la seva obra i els mitjans emprats admeten alguns paral·lelismes amb **Xavier Nogués** diria que l'en separa sobretot la seva visió més totalitzant del fet estètic. Aquesta perspectiva fa que tendeixi a adoptar una actitud convençudament pertinaç, vehiculada des de diversos fronts i mitjans, en la defensa de les seves posicions. Unes posicions que, des d'una perspectiva generalista, s'emmarquen en la reacció antiavantguardista, de recuperació i relectura de les tradicions nacionals i de retorn a l'ordre, que van emergir arran de la Primera Guerra Mundial en diversos països europeus, per bé que la realitat catalana presentava unes especificitats pròpies que recomanen no fer equivalències i paral·lelismes massa mecànics.

Al llarg de la seva trajectòria, Aragay va conrear nombroses disciplines artístiques i, alhora, va exercir d'escriptor, teòric de l'art i polític nacionalista. L'autor formava part d'aquella generació noucentista, crescuda a l'empar de les polítiques de la Lliga Regionalista, que acabaria fent el pas cap al republicanisme liberal d'Acció Catalana. Un pas que s'explica, en bona part, per la involució política, cultural i nacional de la burgesia, àdhuc de la seva fracció camboniana, que va portar-la a donar suport al cop militar de Primo de Rivera com a reacció davant de les vindicacions obreres i el reformisme catalanista i republicà .

L'exposició divideix la trajectòria d'Aragay en quatre etapes. La

primera, correspondria als anys de formació i a l'inici de la seva participació en el moviment noucentista, on es va caracteritzar per l'ús d'una estètica barroquitzant i un interès per les cultures populars i tradicionals. El seu viatge a Itàlia, amb el coneixement directe i l'assumpció del llegat artístic antic i del Renaixement, donaria pas a un segon moment que va comportar-li un replantejament de la seva pràctica i que tindria efectes decisius en tot allò que vindria després. El retir posterior a Breda, propiciat per la recepció negativa de la seva obra i per motius polítics, definiria la tercera etapa, en què va continuar la seva labor creativa fins a reaparèixer exitosament a Barcelona com a ceramista. I, en darrer lloc, es contemplen els efectes del franquisme, amb la detenció i empresonament d'Aragay i la seva esposa i els seus problemes per subsistir en la petita població de la comarca de la Selva en una situació no gens fàcil.

Les diverses facetes artístiques de l'autor i la seva peripècia vital es veuen ben reflectides i explicades en l'exposició. Davant la visió de les obres, diria que on més excel·leix Aragay és en els dibuixos en la premsa gràfica i les revistes satíriques (*Papitu, Picarol, El Borinot*, etc.), el gravat i sobretot la ceràmica. Quant a la seva pintura, malgrat correspondre a un registre qualitatiu no especialment brillant, resulta, en ocasions, força suggeridora, tant per la seva capacitat conceptualitzadora com pel diàleg que estableix amb la tradició artística, cosa que en fa especialment interessant l'estudi des de criteris iconogràfics i iconològics. En aquest darrer aspecte, l'aportació que ha fet Xavier Castanyer en el seu llibre és digna d'esment.

Josep Aragay, en una fotografia de 1916, dies abans de marxar de viatge a Itàlia.

Josep Aragay, en una fotografia dels anys 1920

Algú pot considerar que un autor de la significació històrica d'Aragay mereixia una gran exposició a Barcelona, cosa que no posaré en qüestió, però al meu entendre és positiu que les ciutats mitjanes impulsin una programació ambiciosa i d'alt nivell capaç de captar l'interès de persones d'arreu i de generar un relat propi que incideixi en el discurs general de les arts a Catalunya. I més, quan en tants aspectes la capital del país no exerceix el paper que li tocava jugar i massa sovint resta al marge de la seva realitat més immediata i de les dinàmiques culturals territorials. D'altra banda, aquesta mena d'iniciatives institucionals són fonamentals per alimentar els ecosistemes artístics locals i evitar-ne la periferització, així com per impedir que la cultura de mercat, amb la seva insaciable voracitat, s'ho cruspeixi gairebé tot. La mostra gironina també és útil per recordar-nos l'existència del Museu Josep Aragay de Breda, del qual provenen bona part de les peces exposades, i on cal anar per veure una de les obres més ambicioses i emblemàtiques de l'autor, la titulada *Vacances* (1923), que no ha estat possible traslladar a Girona per problemes tècnics.

Per tot plegat, em permeto recomanar als lectors de *Núvol* la visita a aquesta exposició, que evidencia que, fins i tot en moments difícils com els actuals, és possible fer una bona feina

si convergeixen els factors adequats. Teniu temps per veure-la i gaudir-ne fins a finals de setembre. Que us sigui de profit!